

11.04.2016

POL-2016-3257

Voimassaoloaika

15.4.2016-14.4.2021

Säädöspäätös

Laki poliisin hallinnosta (110/1992) 4 §

Ajokorttilaki (386/2011)

Muuttaa/Kumoaa

Kohderyhmät

Poliisi

Päihderiippuvuus ja ajo-oikeus

1 Sääntely

Euroopan unionin neuvoston direktiivin 2006/126/EY (ajokorttidirektiivi) liitteen III mukaan ajokorttia ei saa antaa eikä uudistaa hakijoille tai kuljettajille, jotka ovat alkoholiriippuvaisia tai jotka eivät kykene pidättäytymään ajamisesta alkoholin vaikutuksen alaisena. Aikaisemmin alkoholiriippuvaiseksi todetulle hakijalle tai kuljettajalle ajokortti voidaan myöntää tai uudistaa asiantuntijalääkärin lausunnon ja säännöllisten lääkärintarkastusten perusteella, jos henkilö osoittaa olleensa raittiina määrääjän.

Lisäksi direktiivi kieltää antamasta ajokorttia hakijoille tai kuljettajille, jotka ovat riippuvaisia keskushermostoon vaikuttavista aineista. Sama koskee ihmisiä, jotka eivät ole riippuvaisia mainituista aineista mutta jotka tosiasiallisesti käyttävät niitä säännöllisesti.

Suomen kansallinen lainsäädäntö on saatettu vastaamaan ajokorttidirektiiviä. Ajokorttiluvan myöntämisestä ja ajo-oikeuden haltijan ajoterveydentilan ja ajokunnon valvonnasta säädetään ajokorttilaissa (386/2011). Ajokorttilain 12 §:n mukaan ajokorttiluvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakija täyttää ajokortin terveysvaatimukset. Ajokorttilain 17 ja 18 §:ssä säännellyn ajokortin terveysvaatimusten tähtyminen edellyttää tietyn tasoisen näkö- ja kuulokyvyn lisäksi sitä, ettei hakijalla ole ajokorttidirektiivin kolmannessa liitteessä mainittua vikaa, sairautta tai vammaa, joka olennaisesti heikentää hänen kykyään toimia ajoneuvon kuljettajana. Kuten yllä on esitetty myös alkoholiriippuvuus ja riippuvuus huumausaineista on mainittu kyseisen direktiivin kolmannessa liitteessä.

Ajokorttilain 17 §:n 2 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto (Trafi) antaa määräykset terveysvaatimusten tähtytymisen tutkimiseksi ja ajoterveyden arvioimiseksi tehtävistä tarkastuksista ja niiden sisällöstä.

2 Ajo-oikeudenhaltijan päihderiippuvuuden arviointi.

Poliisin aloitteesta tapahtuvan ajo-oikeuden haltijan päihderiippuvuuden arvioinnin perusteena on ajokorttilain 20 §:n 1 momentti, jonka mukaan poliisi voi määrätä ajo-oikeuden haltijan määrääjässä toimittamaan lääkäri- tai

erikoislääkärinlausunnon terveysvaatimusten täyttymisestä, jos on syytä epäillä, että ajo-oikeuden haltija ei enää täytä ajokortin terveysvaatimuksia tai ettei hän enää terveydentilansa vuoksi kykene kuljettamaan turvallisesti sellaista ajoneuvoa, jonka ajo-oikeus hänellä on.

2.1 Rattijuopumukset

Jos rattijuopumukseen tai törkeään rattijuopumukseen syyllistynyttä ajo-oikeuden haltijaa ei määrätä alkolukolla valvottuun ajo-oikeuteen, poliisi määrää hänet toimittamaan päihdealaan perehtyneen lääkärin lausunnon seuraavin edellytyksin. Lausunto määrätään toimitettavaksi, jos henkilö on syyllistynyt viimeisen kolmen vuoden aikana kahdesti rattijuopumukseen. Jos ajo-oikeuden haltija syyllistyy rattijuopumukseen auton ensimmäisen ajo-oikeuden saamista seuraavan kahden vuoden aikana, hänet voidaan erityisestä syystä määrätä toimittamaan lääkärinlausunto jo yhden rattijuopumuksen jälkeen. Erityisinä syinä voivat tulla kyseeseen esimerkiksi päihtyneenä säilöönnotot.

Jos ajo-oikeuden haltija määrätään toimittamaan lääkärintodistus ajo-oikeusasiassa, tulee menettelyssä noudattaa hallintolain säännöksiä. Henkilölle on ennen päätöksen tekemistä varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Lääkärintodistuksen toimittamiselle on varattava riittävä määräaika ja päätös on annettava viipymättä tiedoksi muutoksenhakuohjeineen. Päätökseen merkitään sen perusteena olevat teot ja perustelut ja henkilöä kehoitetaan näyttämään päätös lääkärille.

2.2 Huumausainerikokset

Ajo-oikeuden haltija, joka syyllistyy huumausaineen käyttörikokseen tai sellaiseen huumausainerikokseen, joka sisältää omaa huumausaineen käyttöä, määrätään toimittamaan päihdealaan perehtyneen lääkärin laatima lausunto päihderiippuvuusasiassa. Lausunto pyydetään ajo-oikeuden haltijalta, vaikka hän ei samalla teolla syyllistyisi rattijuopumukseen.

2.3 Päihtyneenä säilöönnotot

Jos ajo-oikeuden haltijan ottaminen päihtyneenä säilöön antaa syytä epäillä, että ajo-oikeuden haltija ei enää täytä ajokortin terveysvaatimuksia tai ettei hän enää kykene kuljettamaan turvallisesti ajoneuvoa, jonka ajo-oikeus hänellä on, hänet voidaan määrätä toimittamaan päihdealaan perehtyneen lääkärin lausunto päihderiippuvuusasiassa. Jos henkilö ei oman kertomansa mukaan tosiasiallisesti aja sellaista ajoneuvoa, jota varten tarvitaan ajokortti, hänelle voidaan ajokorttikäsittelyssä esittää myös mahdollisuutta luopua ajo-oikeudesta omasta aloitteestaan sen sijasta, että hänet määrättäisiin toimittamaan lääkärinlausunto.

Jos ajo-oikeuden haltija on viimeisen vuoden kuluessa otettu päihtyneenä säilöön puolen vuoden sisällä vähintään kolme kertaa, hänet voidaan määrätä toimittamaan päihdealaan perehtyneen lääkärin lausunto. Päihtyneenä säilöön ottamiseen voidaan rinnastaa myös tapaukset, joissa alaikäinen henkilö on tavattu päihtyneenä ja toimitettu joko kotiin tai sosiaaliviranomaisille. Edellä mainitut tapaukset voivat tulla kyseeseen myös yllä kapaleessa 2.1 mainittuna erityisenä syynä, jonka perusteella auton ajo-

oikeuden haltija voidaan määrätä toimittamaan lääkärinlausunto jo yhden rattijuopumuksen jälkeen.

3 Lääkärin menettely poliisin ohjatessa henkilön lääkärille päihderiippuvuuden arviointia varten

Lääkärinlausuntojen tarkoitus on välittää poliisille lääkärin näkemys siitä, täyttyvätkö ajokorttiluvan terveysvaatimukset kyseisen henkilön osalta. Tafi on huolehtinut 1.1.2016 alkaen lääkäreiden ohjeistamisesta ajoterveyden arviointiin liittyen. Tässä luvussa on lyhyesti esitetty Tafin lääkärinohjeissa esitetyt lähtökohdat päihderiippuvuuden arviointiin.

3.1 Alkoholiriippuvuus

Ajoterveysvaatimukset eivät täyty, jos henkilö on alkoholiriippuvainen tai hän ei kykene pidättäytymään ajamisesta alkoholin vaikutuksen alaisena. Ajoterveysvaatimukset eivät myöskään täyty, jos alkoholin käytöstä on aiheutunut pysyväisluonteisia ajokykyä haittaavia tai ajoturvallisuutta vaarantavia terveydentilan muutoksia, jotka vaikuttavat henkilön yleiseen toimintaan, havainnointi-, arvostelu- tai reagointikykyyn taikka käyttäytymiseen. Tässä tarkoitettuja terveydentilan muutoksia ovat esimerkiksi alkoholin käytön aiheuttamat pysyvät elimelliset muutokset keskushermostoon tai tasapainoon, älyllisen toiminnan heikkeneminen tai persoonallisuuden muutokset. Elimelliset pysyväisluonteiset muutokset merkitsevät aina ajoterveysvaatimusten täyttymättä jäämistä, eikä niiden vaikutusta voida poistaa käyttämällä alkoholukkoa.

3.2 Huumeiden ja lääkkeiden väärinkäyttö

Ajoterveysvaatimukset eivät täyty, jos henkilö on riippuvainen huumeista tai keskushermostoon vaikuttavaista lääkkeistä tai hän käyttää niitä säännöllisesti väärin. Ajoterveysvaatimukset eivät myöskään täyty, jos huumeiden tai keskushermostoon vaikuttavien lääkkeiden väärinkäytöstä on aiheutunut pysyväisluonteisia ajokykyä haittaavia tai ajoturvallisuutta vaarantavia terveydentilan muutoksia, jotka vaikuttavat henkilön yleiseen toimintaan, havainnointi-, arvostelu- tai reagointikykyyn taikka käyttäytymiseen. Näillä terveydentilan muutoksilla tarkoitetaan esimerkiksi huumeiden tai keskushermostoon vaikuttavien lääkkeiden väärinkäytön aiheuttamia pysyviä elimellisiä muutoksia keskushermostoon tai tasapainoon sekä älyllisen toiminnan heikkenemistä, persoonallisuuden tai käyttäytymisen muutoksia.

3.3 Lääkkeiden säännöllinen käyttö

Ajoterveysvaatimukset eivät täyty, jos henkilö käyttää lääkärin määräyksen mukaisesti säännöllisesti tai usein toistuvasti keskushermostoon vaikuttavia lääkkeitä, jotka haittaavat ajoturvallisuutta. Potilasta hoitava lääkäri arvioi lääkityksen vaikutuksen ajokykyyn yksilöllisesti ottaen huomioon henkilön ajokorttiluokan. Ajoterveysvaatimukset täyttyvät, jos henkilö käyttää lääkkeitä lääkärin ohjeen mukaan eikä lääkitys vaikuta haitallisesti tarkkaavaisuuteen tai muuhun suorituskykyyn. Jos keskushermostoon vaikuttava lääkitys hoitoa aloitettaessa aiheuttaa väsymystä ja alentunutta huomiokykyä, ajoterveysvaatimukset eivät täyty niin kauan kuin haittavaikutuksia ilmenee.

4 Ajokieltoon määrääminen

Ajokorttilain 64 §:ssä säännellään ajokieltoon määräämisen perusteista. Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan poliisin on määrättävä ajo-oikeuden haltija ajokieltoon, jos hän ei enää täytä ajokorttilain 12 §:ssä säädettyjä ajokorttiluvan myöntämisen edellytyksiä, joita ovat muun muassa ajokortin terveysvaatimukset. Jos poliisille toimitetussa lääkärinlausunnossa todetaan, että ajo-oikeuden haltija ei täytä ajokortin terveysvaatimuksia, ajo-oikeuden haltija on määrättävä ajokieltoon.

Lisäksi ajokorttilain 64§:n 2 momentin 2 kohdan mukaan ajo-oikeuden haltija on määrättävä ajokieltoon, jos hän ei ole toimittanut poliisin asettamassa määräajassa ajokorttilain 20 §:n 1 momentissa tarkoitettua lääkärinlausuntoa.

Ajokorttilain 66 §:n 3 momentin perusteella ajokielto määrätään olemaan voimassa toistaiseksi. Toistaiseksi ajokieltoon määrätyn henkilön ajo-oikeus voidaan palauttaa, jos hän osoittaa, että hän täyttää ajokorttiluvan myöntämisen edellytykset. Ajoterveysvaatimusten voidaan katsoa täyttyvän päihdealaan perehtyneen lääkärin lausunnon ja säännöllisten lääkärintarkastusten perusteella, jos henkilö, joka on aikaisemmin todettu alkoholiriippuvaiseksi, ei enää ole alkoholiriippuvainen.

5 Terveysperusteinen alkolukko

Terveysperusteisella alkolukolla tarkoitetaan alkolukkoa, joka asennetaan lääkärin aloitteesta ajokorttiluvan hakijan tai ajo-oikeuden haltijan alkoholiriippuvuuden takia. Ajokorttilain 12 § 2 momentin mukaan ajokorttilupa voidaan myöntää, jos henkilö täyttää terveysvaatimukset alkolukkoa käyttäen.

Lääkäri voi katsoa ajoterveysvaatimusten täyttyvän alkoholiriippuvuudesta huolimatta, edellyttäen että henkilön kuljettamassa ajoneuvossa on päihtyneenä ajamisen estävä alkolukko. Ajokorttiin merkitään erityisehto 113. Asia käsitellään normaalina erityisehdon muutoksena. Henkilö voi ajaa kaikkia ajoneuvoja, jotka kuuluvat ajokorttiin merkittyihin ajoneuvoluokkiin, jos ajoneuvoon on asennettu alkolukko.

Alkolukkoehto voidaan poistaa ajokortista, kun ajo-oikeuden haltija osoittaa lääkärintodistuksella, että ei ole enää päihderiippuvainen. Ajoterveysvaatimusten voidaan katsoa täyttyvän päihdealaan perehtyneen lääkärin lausunnon ja säännöllisten lääkärintarkastusten perusteella, jos henkilö, joka on aikaisemmin todettu alkoholiriippuvaiseksi, ei enää ole alkoholiriippuvainen.

6 Alkolukolla valvottu ajo-oikeus

Alkoholin vuoksi rattijuopumukseen syylistyneelle tai siitä epäillylle voidaan määrätä alkolukolla valvottu ajo-oikeus ajokiellon määräämisen sijasta. Jos valvotun ajo-oikeuden edellytykset täyttyvät, poliisin on määrättävä alkolukolla valvottu ajo-oikeus jo ennen kuin tuomioistuin päättää ajokiellosta, jos rattijuopumuksesta epäilty sitä pyytää. Ajokortin kääntöpuolelle tulee tällöin merkintä 111.

Poliisihallituksen ohjeessa Alkolukolla valvottu ajo-oikeus on yksityiskoh-
taista tietoa alkolukolla valvotusta ajo-oikeudesta ja siihen sovellettavasta
menettelystä.

Poliisiylijohtaja

Seppo Kolehmainen

Ylitarkastaja

Juhani Ruutu

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Aspo-asianhallintajärjestelmässä. Po-
liisihallitus 11.04.2016 klo 10.16. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi toden-
taa kirjaamosta.

Jakelu

Poliisin yksiköt
Poliisihallituksen yksiköt
Poliisiammattikorkeakoulu
Sisäministeriön poliisiosasto

Tiedoksi

Liikenne- ja viestintäministeriö
Liikenteen turvallisuusvirasto